

УДК 004.92:748.5(043.3)

DOI <https://doi.org/10.32782/2415-8151.2024.34.44>

ЛЕОНІД АНДРІЄВСЬКИЙ: ДИЗАЙНЕР КНИГИ

Петрушевська Христина Андріївна¹, Андрієвський Леонід Іванович²

¹ старший викладач кафедри дизайну,
Державний університет інфраструктури та технологій, Київ, Україна,
e-mail: kristimaller94@gmail.com, orcid: 0000-0003-1328-1406

² Народний художник України,
лауреат Державної премії України ім. Т. Шевченка,
професор кафедри дизайну,
Державний університет інфраструктури та технологій,
Київ, Україна,
orcid: 0009-0008-6951-0654

Анотація. Стаття присвячена аналізу творчості видатного українського митця Леоніда Андрієвського, який відзначився значним внеском у розвиток української культури та мистецтва. Розглядається його творчість як дизайнера книги. Висвітлено деякі ключові моменти біографії митця та його професійні досягнення. У статті розглядаються попередні дослідження, присвячені творчості Леоніда Андрієвського, такі як «Леонід Андрієвський – майстер книги» Ю. Белічка та «Печалі й радості Леоніда Андрієвського» В. Підгори. Розкрито основні аспекти цих досліджень та їхній внесок у розуміння й оцінку творчості митця. Представлені результати аналізу творчості Леоніда Андрієвського, його шляху до успіху та впливу на українську культуру. Окреслено ключові моменти його кар'єри, відзначено професійні досягнення та внесок у мистецтво. Зазначено, що дослідження творчості Леоніда Андрієвського має важливе значення для розуміння його ролі в українському мистецтві. Заключною частиною є підведення підсумків статті та підтвердження важливості творчості Леоніда Андрієвського для української культури й мистецтва, його внеску в розвиток книжкового мистецтва та формування української національної ідентичності.

Мета. Мета статті полягає у системному аналізі творчості відомого українського митця Леоніда Андрієвського як дизайнера книги. Стаття спрямована на розгляд ключових моментів біографії митця, його професійних досягнень та внеску в розвиток української культури та мистецтва. Вона також аналізує попередні дослідження, присвячені творчості Леоніда Андрієвського, зокрема роботи Ю. Белічка та В. Підгори, для кращого розуміння й оцінки його творчого спадку.

Методологія. У статті використано традиційні наукові методи історичного аналізу, порівняльного аналізу, метод системно-структурного аналізу.

Результати. Виявлено, що внесок Леоніда Андрієвського у розвиток української культури та мистецтва є надзвичайно значущим. Він відомий як видатний дизайнер, який працював над дизайнерським оформленням понад ста видань, серед яких були книги з історії, мистецтва та культури України. Твори Леоніда Андрієвського отримали визнання як національно, так і міжнародно, завдяки їх вишуканому дизайну та вмілому поєднанню тексту й образів.

Наукова новизна. Наукова новизна даної статті полягає в тому, що в ній уперше розглядається постать Леоніда Андрієвського як дизайнера книги.

Практична значущість. Даний матеріал може бути використаний у культурно-освітньому процесі при професійній підготовці дизайнерів-графіків.

Ключові слова: дизайн книги, художнє оформлення книги, графіка, ілюстрація, мистецтво, культура.

ВСТУП

Леонід Іванович Андрієвський – визнаний графік, живописець, мистецтвознавець та видатний дизайнер книги, який вніс значний внесок у розвиток української культури й мистецтва. Народився 14 березня 1942 року в місті Лубни Полтавській області у сім'ї простих працівників. Отримавши мистецьку освіту, він став яскравим представником культурно-мистецького життя України.

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Дослідження творчості Леоніда Андрієвського займають важливе місце в українському мистецтвознавстві [2]. Його роботи привертають увагу не лише своєю естетикою, а й глибиною та значущістю. Ось кілька відомих досліджень, що присвячені творчості цього визначного митця:

Наукове дослідження «Леонід Андрієвський – майстер книги» авторства Ю. Белічка розкриває важливість ролі Леоніда Андрієвського як дизайнера книги в українському мистецтві та культурі [1; 5]. Це дослідження присвячене аналізу й оцінці його внеску в розвиток книжкової графіки та впливу його творчості на формування національного мистецтва.

Автор, Ю. Белічко, у своїй роботі розглядає естетичні та технічні аспекти роботи Леоніда Андрієвського над художнім оформленням книг [4]. Він досліджує творче використання майстром різноманітних графічних прийомів, композиційних та стильових рішень у дизайні книжок [1]. Зокрема, увага приділяється аналізу взаємодії тексту й образів, вибору шрифтів і кольорів, створенню обкладинок та ілюстрацій [3; 7].

Дослідження також розглядає контекстуальні аспекти роботи Леоніда Андрієвського. Автор враховує історичні, культурні та соціальні умови, в яких працював митець, а також вплив його творчості на читачів і сприйняття книг.

Завдяки ретельному аналізу та обґрунтованим висновкам, дослідження відображає значення творчості митця як ключового чинника у формуванні культурного обличчя українського книговидання та мистецтва в цілому.

У своїй роботі «Печалі й радості Леоніда Андрієвського» В. Підгора ставить перед собою завдання розкрити не лише художній вимір діяльності митця, але й його внутрішні переживання, емоційний стан та особистість [11].

Дослідження описує печалі та радості, які переживав Леонід Андрієвський у різні періоди свого життя і творчості. Автор аналізує

вплив зовнішніх чинників, таких як суспільно-політичні події, особисті втрати і труднощі, на творчий процес митця. Зокрема, розглядається, які емоції й переживання відображаються в роботах Андрієвського, а також як вони вплинули на його стиль, образотворчий вибір та інші аспекти творчості. Крім того, автор розглядає його внутрішній світ як митця, аналізує його характер, особистість та індивідуальні особливості, що дозволяє краще зрозуміти джерела натхнення й мотивації для творчості. Завдяки цьому дослідженню вдається глибше проникнути в творчий світ Леоніда Андрієвського, розкрити його внутрішній світ і спричинені ним емоційні стани, що допомагає краще зрозуміти та оцінити його творчість в контексті українського мистецтва.

Наукове дослідження «Леонід Андрієвський: від митця до книжкового генія», автором якого є Д. Малаков, є важливим внеском у вивчення та аналіз творчості відомого українського митця Леоніда Андрієвського. У своїй роботі Малаков ставить перед собою мету прослідкувати еволюцію творчості Андрієвського та його вплив на українське книговидання. Дослідження охоплює різні періоди творчості митця, починаючи з його перших робіт і закінчуючи останніми проектами. Автор аналізує зміни в стилі, техніці та підходах Леоніда Андрієвського до дизайну книжок протягом його творчого шляху. Особлива увага приділяється виявленню ключових тенденцій та інновацій, які вніс митець у книжкову графіку й художнє оформлення книги.

Крім того, дослідження «Леонід Андрієвський: від митця до книжкового генія» розглядає вплив творчості митця на українську культуру та мистецтво. Автор аналізує роль Леоніда Андрієвського у формуванні сучасного обличчя книжкового видання в Україні та його особистий внесок у популяризацію української літератури та національної культурної спадщини. Завдяки ретельному аналізу та обґрунтованим висновкам, дослідження «Леонід Андрієвський: від митця до книжкового генія» дає можливість краще зрозуміти значення творчості митця як ключового чинника у розвитку українського книжкового мистецтва та його вплив на культурне життя Української держави.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Леонід Андрієвський почав свою кар'єру як робітник у місті Советська Гавань, а пізніше служив у армії. Його таланти у галузі мистецтва виявився досить швидко, і він отримав можливість працювати як художник

і гравер-літограф. Своє мистецтво він вдосконалював у різних закладах, зокрема в Київському університеті ім. Т.Шевченка, де вивчав журналістику. Упродовж своєї кар'єри Леонід працював у різних видавництвах та художніх організаціях. Його професійні досягнення охоплюють різноманітні галузі, від художнього оформлення книжок до рекламних проєктів. Він мав можливість співпрацювати з видатними письменниками та істориками, що дало йому можливість розширити свої мистецькі горизонти та втілити у життя безліч ідей і концепцій. Леонід Андрієвський став відомим завдяки своїй роботі над художнім оформленням книжок. Він допоміг створити більше ніж 100 видань, серед яких книги, присвячені історії, мистецтву та культурі України. Його роботи отримали визнання як на національному, так і міжнародному рівнях, завдяки їхньому вишуканому дизайну та вмінню поєднанню тексту й образів [10]. Окрім цього, Леонід Андрієвський активно діяв у галузі мистецтва, представляючи свої твори на різних виставках як в Україні, так і за кордоном. Його персональні виставки були особливо популярними серед шанувальників мистецтва. Леонід Андрієвський отримав численні нагороди та відзнаки за свою творчість. Серед найважливіших – Державна премія України ім. Т. Шевченка, яку він отримав у 1995 році. Також він був відзначений званням Заслуженого художника України й отримав різноманітні медалі за свої досягнення в галузі культури та мистецтва.

Леонід Андрієвський працював у трьох основних напрямках: станковий живопис, декоративне мистецтво та дизайн (книги і реклами). При чому, часто ці напрями поєднувалися, формуючи гармонійний і вишуканий твір [14].

Наприклад декоративні аркуші могли опинитися на обкладинці книги або вітальної листівки. В цьому і полягає мистецтво дизайну книги – вміння вдало поєднувати різні елементи такі як заголовки, текстові блоки та ілюстрації в довершену композицію [6; 16]. Крім того дизайн має бути креативним та новаторським, не повторювати те, що вже було, інакше читачу буде не цікаво.

Усі перелічені характеристики вдалого дизайну книги безпосередньо належать творам Леоніда Андрієвського.

Митець часто стикався з труднощами, коли його макети були занадто революційними для того часу і не одразу знаходили підтримку і розуміння [9; 13]. Особливо це стосується книжок на історичну тематику, де все вже мало певні канони. Але митець є креативною людиною і постійно знаходив засоби для більш сучасного і нестандартного вираження змісту книги [4]. Так, наприклад, дуже цікавим є рішення виділяти кольором один із археологічних експонатів акцентуючи на ньому більшу увагу, в той час як інші залишалися чорно-білими.

Розглянемо деякі з них.

Супербкладинка до книги П. Толочко є справжнім витвором мистецтва [16] (рис.1).

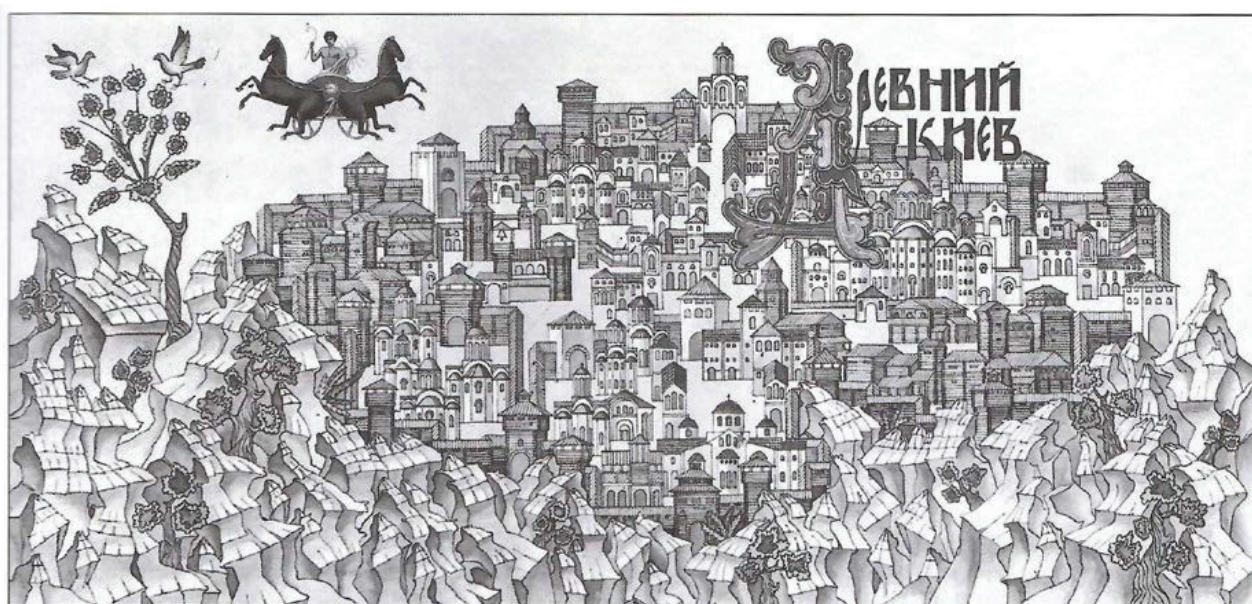

Рис. 1. Супербкладинка книги П. Толочко «Древній Київ», 1983

Уся графічна частина зроблена у силі давньоруської ікони, що одразу створює необхідну атмосферу старовини [20]. Місто, зображене на аркуші, надзвичайно деталізоване. Його можна розглядати безкінечно. Хочеться блукати вулицями від будинку до будинку. Твір наче запрошує зануритись в історію Київської Русі. Пейзаж доповнює назву книги, написану давньоруським шрифтом із декоративною першою літерою.

Книга пісень та поезій із ліричною назвою «Калиновий птах» зачаровує своїм лаконічним і вишуканим дизайном (рис. 2). Тут використаний декоративний твір Леоніда Андрієвського. Композиція побудована на овалах, бо центром композиції є птах з розкритими крилами. Нижче – гніздечко з пташенятами. Основна форма, яка зашифрована в орнаменті – це яйце, як символ Всесвіту і нового життя. Під ілюстрацією, в прямокутнику

Рис. 2. Обкладинка книги «Калиновий птах», 2004
Вітальна листівка «З святом», голландська гуаш, 1979

зі скругленими кутами, розташовані ім'я і прізвище автора та назва книги. Ще нижче підзаголовок. Назва має найбільшу масу порівняно з іншими шрифтовими елементами в цій композиції [17]. На обкладинці використані елегантні модерні шрифти, що водночас схожі між собою і відрізняються, працюючи на нюансі.

Назва книги виконана жирним і контрастним шрифтом, а решта написів тонким.

Уся композиція обкладинки поміщена в широке обрамлення.

У вітальній листівці «З Святом» також використана декоративна композиція (див. рис. 2). Тут основними елементом є соняшник і пташки, розташовані всередині зображення соняшника [18]. Білі наче паперові пташки контрастно виділяються на темному тлі, композиційно їх підтримують світлі елементи та фон композиції. Усі темні плями формують візуально прямокутник із фігурним краєм. Темну масу композиції підтримує каліграфічний напис від руки.

Народний художник України Леонід Андрієвський щедро ділиться своїм творчим

досвідом у царині мистецтва книги зі студентською молоддю. Так, від 2000 року він – професор Київського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва та дизайну (нині Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва та дизайну імені Михайла Бойчука), а з 2023 – професор кафедри дизайну Державного університету інфраструктури та технологій (м. Київ), де навчає студентів професійної майстерності в галузі дизайну книги.

ВИСНОВКИ

Леонід Андрієвський – видатний український дизайнер книги, талановитий митець та художник-педагог. Він завжди знаходив способи творчо виразити зміст книги сучасно і нестандартно, що зробило його роботи унікальними та впізнаваними.

Його внесок у розвиток української культури надзвичайно важливий і вагомий, а його творчість залишається невід'ємною частиною національної художньої спадщини.

Леонід Андрієвський активно представляв свої твори на виставках, здобув численні нагороди, зокрема Державну премію України ім. Т. Шевченка та звання Народного художника України [12].

ЛІТЕРАТУРА

[1] Белічко Ю. Леонід Андрієвський – майстер книги. *Дніпро*, 1996. № 9–10.

[2] Белічко Ю. В. Андрієвський Леонід Іванович. *Енциклопедія Сучасної України*, 2001. Т. 1, с. 488. URL: <https://esu.com.ua/article-44178>

[3] Білик О. Типографіка як елемент книжкового дизайну. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 2018. № 1, с. 45–50.

[4] Буряк А. Візуальна комунікація у книжковому дизайні. *Збірник наукових праць Національної академії мистецтв України*, 2023. № 5, с. 77–84.

[5] Гречаник М. Екологічні аспекти книжкового дизайну. *Науковий журнал «Екологічні науки»*, 2022. № 1, с. 54–61.

[6] Коваль Т. Дизайн книги в епоху цифрових технологій. *Актуальні проблеми гуманітарних наук*, 2020. Т. 3, с. 88–95.

[7] Левчук І. Книжковий дизайн: між традицією та інновацією. *Культура і сучасність*, 2021. № 4, с. 23–30.

[8] Леонід Андрієвський – художник книги: літопис життя і творчості: мистецтвознав. дослідж. Ю. В. Белічко. К. : Криниця, 2012. 408 с. : іл. Серія «Бібліотека Шевченківського комітету».

[9] Мельник О. Сучасні тенденції у дизайні книжкових обкладинок. *Науковий вісник Української академії друкарства*, 2019. № 2, с. 12–17.

[10] Мистецтво України: Біографічний довідник. К., 1997. С. 19. URL : <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/0002103>

[11] Підгора, В. Печалі й радості Леоніда Андрієвського. *Сучасність*. 1995. № 6.

[12] Шевченківські лауреати. 1962–2001: *Енциклопедичний довідник*. К., 2001. С. 18–19.

[13] Barker A. «Digital vs. Print: The Future of Book Design.» In *New Directions in Book Design*. Edited by L. Roberts. Chicago: University of Chicago Press, 2015.

[14] Brady J. *Cultural Contexts in Book Design: A Global Perspective* / J. Brady. *Global Perspectives on Book Design* / ed. A. F. Mitchell. Toronto : University of Toronto Press, 2020.

[15] Brockmann P. *Designing for Readers: A Study of Typography and Layout in Contemporary Publishing. Typography and Its Role in Book Design* / ed. R. S. Johnson. Boston : MIT Press, 2018.

[16] Drucker J. *The Visual Book: A Semiotic Approach. The Book as Art: Artists' Books from the National Museum of Women in the Arts* / ed. C. M. O'Brien. Washington, D.C. : National Museum of Women in the Arts, 2013.

[17] Koh H. *Typography as a Tool for Effective Book Design. The Art of Book Design* / ed. J. Smith. London : Thames & Hudson, 2010.

[18] Morris R. *The Aesthetics of Book Cover Design: Balancing Art and Commerce. The Business of Book Design* / ed. C. A. Williams. New York : Palgrave Macmillan, 2021.

[19] Peters T. *Sustainability in Book Design: Practices and Innovations. Eco-Friendly Design in Publishing* / ed. S. Thompson. Cambridge : Cambridge University Press, 2023.

[20] Wheeler R. *Evolving Book Design: From Print to Digital. Contemporary Trends in Book Design* / ed. M. T. Taylor. Los Angeles : Sage Publications, 2022.

REFERENCES

[1] Belichko, Y. (1996). Leonid Andriievskiy – master knyhy [Leonid Andriievskiy – Master of the Book]. *Dnipro*, № 9–10. [in Ukrainian].

[2] Belichko, Y. V. (2001). Andriievskiy Leonid Ivanovych [Leonid Ivanovych Andriievskiy]. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy – Encyclopedia of Modern Ukraine*, Vol. 1, p. 488. Retrieved from: <https://esu.com.ua/article-44178> [in Ukrainian].

[3] Bilyk, O. (2018). Typohrafika yak element knyzhkovoho dyzainu [Typography as an Element of Book Design]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv – Bulletin of the National Academy of Cultural Leadership*, № 1, pp. 45–50. [in Ukrainian].

[4] Buryak, A. (2023). Vizualna komunikatsiia u knyzhkovomu dyzaini [Visual Communication in Book Design]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii mystetstv Ukrainy – Collection of Scientific Papers of the National Academy of Arts of Ukraine*, № 5, pp. 77–84. [in Ukrainian].

[5] Grechanyk, M. (2022). Ekolohichni aspekty knyzhkovoho dyzainu [Ecological Aspects of Book Design]. *Naukovyi zhurnal «Ekolohichni nauky» – Scientific Journal «Ecological Sciences»*, № 1, pp. 54–61. [in Ukrainian].

[6] Koval, T. (2020). Dyizain knyhy v epokhu tsyfrovoykh tekhnolohii [Book Design in the Digital Age]. *Aktualni problemy humanitarnykh nauk – Current Issues of Humanities*, Vol. 3, pp. 88–95. [in Ukrainian].

[7] Levchuk, I. (2021). Knyzhkovyi dyizain: mizh tradytsiieiu ta innovatsiieiu [Book Design: Between Tradition and Innovation]. *Kultura i suchasnist – Culture and Modernity*, № 4, pp. 23–30. [in Ukrainian].

[8] Belichko, Y. V. (2012). *Leonid Andriievskiy – khudozhnyk knyhy: litopys zhyttia i tvorchosti [Leonid Andriievskiy – Book Artist: Chronicle of Life and Creativity]*. Kyiv: Krynytsia. 408 p. [in Ukrainian].

[9] Melnyk, O. (2019). Suchasni tendentsii u dyizaini knyzhkovykh obkladynok [Current Trends in Book Cover Design]. *Naukovyi visnyk Ukrainkoi akademii druzarstva – Scientific Bulletin of the Ukrainian Academy of Printing*, № 2, pp. 12–17. [in Ukrainian].

[10] *Mystetstvo Ukrainy: Biohrafichni dovidnyk [Art of Ukraine: Biographical Directory]*. (1997). Kyiv. p. 19. Retrieved from: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/0002103> [in Ukrainian].

[11] Pidgora, V. (1995). Pechali y radosti Leonida Andriievskoho [The Sorrows and Joys of Leonid Andriievskiy]. *Suchasnist – Modernity*, № 6. [in Ukrainian].

[12] *Shevchenkivski laureaty. 1962–2001: Entsyklopedychnyi dovidnyk [Shevchenko Laureates]*.

1962–2001: Encyclopedic Reference]. (2001). Kyiv. pp. 18–19. [in Ukrainian].

[13] Barker, A. (2015). Digital vs. print: The future of book design. In L. Roberts (Ed.), *New directions in book design*. Chicago: University of Chicago Press [in English].

[14] Brady, J. (2020). Cultural contexts in book design: A global perspective. In A. F. Mitchell (Ed.), *Global perspectives on book design*. Toronto: University of Toronto Press [in English].

[15] Brockmann, P. (2018). Designing for readers: A study of typography and layout in contemporary publishing. In R. S. Johnson (Ed.), *Typography and its role in book design*. Boston: MIT Press [in English].

[16] Drucker, J. (2013). The visual book: A semiotic approach. In C. M. O'Brien (Ed.), *The book as art: Artists' books from the National Museum of Women in*

the Arts. Washington, D.C.: National Museum of Women in the Arts [in English].

[17] Koh, H. (2010). Typography as a tool for effective book design. In J. Smith (Ed.), *The art of book design*. London: Thames & Hudson [in English].

[18] Morris, R. (2021). The aesthetics of book cover design: Balancing art and commerce. In C. A. Williams (Ed.), *The business of book design*. New York: Palgrave Macmillan [in English].

[19] Peters, T. (2023). Sustainability in book design: Practices and innovations. In S. Thompson (Ed.), *Eco-friendly design in publishing*. Cambridge: Cambridge University Press [in English].

[20] Wheeler, R. (2022). Evolving book design: From print to digital. In M. T. Taylor (Ed.), *Contemporary trends in book design*. Los Angeles: Sage Publications [in English].

ABSTRACT

Petrushevskya K., Andrievsky L. Leonid Andrievskiy: book designer

The article is dedicated to the analysis of the work of the prominent Ukrainian artist Leonid Andriyevsky, who made a significant contribution to the development of Ukrainian culture and art. It examines his creativity as a book designer, highlighting key moments in the artist's biography and his professional achievements.

Previous research on Leonid Andriyevsky's work is discussed, including «Leonid Andriyevsky – Master of the Book» by Yuri Belychko and «The Sorrows and Joys of Leonid Andriyevsky» by Vladimir Pidhora. The article outlines the main aspects of these studies and their contributions to understanding and evaluating the artist's work.

The analysis presents the results of examining Andriyevsky's creativity, his path to success, and his impact on Ukrainian culture. Key milestones in his career are outlined, emphasizing his professional achievements and contributions to art. The study of Leonid Andriyevsky's work is noted as crucial for understanding his role in Ukrainian art.

The concluding section summarizes the article's findings and reaffirms the importance of Leonid Andriyevsky's creativity for Ukrainian culture and art, particularly his contribution to the development of book art and the formation of Ukrainian national identity.

Objective. *The aim of the article is to conduct a systematic analysis of the work of the renowned Ukrainian artist Leonid Andriyevsky as a book designer. The article focuses on key moments in the artist's biography, his professional achievements, and his contributions to the development of Ukrainian culture and art. It also analyzes previous studies dedicated to Andriyevsky's work, particularly those by Yuri Belychko and Vladimir Pidhora, to enhance understanding and evaluation of his creative legacy.*

Methodology. *The article employs traditional scientific methods of historical analysis, comparative analysis, and system-structural analysis.*

Results. *It has been revealed that Leonid Andriyevsky's contribution to the development of Ukrainian culture and art is extremely significant. He is recognized as a prominent designer who worked on the design of over a hundred publications, including books on the history, art, and culture of Ukraine. Andriyevsky's works have gained national and international recognition due to their exquisite design and skillful combination of text and images.*

Scientific novelty. *The scientific novelty of this article lies in its examination of Leonid Andriyevsky's figure as a book designer for the first time.*

Practical significance. *The material presented can be utilized in the cultural and educational process for the professional training of graphic designers.*

Keywords: *book design, artistic book design, graphics, illustration, art, culture.*

AUTHOR`S NOTE:

Petrushevskya Khrystyna, Senior Lecturer at the Department of Design, State University of Infrastructure and Technologies, Kyiv, Ukraine, e-mail: kristimaller94@gmail.com, orcid: 0000-0003-1328-1406

Andrievsky Leonid, People's Artist of Ukraine, Laureate of the State Prize of Ukraine named after T. Shevchenko, Professor at the Department of Design, State University of Infrastructure and Technologies, Kyiv, Ukraine, orcid: 0009-0008-6951-0654